

Wybrane przykłady realizacji wolności i praw człowieka w Polsce

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Kinga Mrowiec, *Systemy ochrony praw człowieka w Polsce – wybrane instytucje*, dostępny w internecie: rsawl.awl.edu.pl [dostęp 16.06.2020 r.].
- Źródło: Ryszard Wolf, *W co wierzą pastafarianie?*, 29.01.2013 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 16.06.2020 r.].
- Źródło: Roman Hauser, Marta Szustkiewicz, *Język pomocniczy jako szczególny sposób komunikacji przy załatwianiu spraw przez organ gminy*, dostępny w internecie:

yadda.icm.edu.pl [dostęp 16.06.2020 r.].

- Źródło: CBOS, *Opinie o karze śmierci*, „Komunikat z badań” 2007 r., dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 15.06.2020 r.].
- Źródło: CBOS, *Poczucie bezpieczeństwa, zagrożenie przestępczością i stosunek do kary śmierci*, „Komunikat z badań” 2011 r., dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 16.06.2020 r.].
- Źródło: *SONDA GAZETY – Kara śmierci, za czy przeciw?*, dostępny w internecie: web.sgh.waw.pl [dostęp 2.06.2021 r.].
- Źródło: Stéphane Pocidalo, *Kara śmierci – za i przeciw*, tłum. Beata Taculska, dostępny w internecie: cafebabel.pl [dostęp 15.06.2020 r.].
- Źródło: Roger Hood, *The Death Penalty: A World-wide Perspective*, Oxford 2002, s. 214.
- Źródło: *Karta praw podstawowych Unii Europejskiej*, dostępny w internecie: fra.europa.eu [dostęp 2.06.2021 r.].

Wybrane przykłady realizacji wolności i praw człowieka w Polsce

Źródło: domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Repetytorium**”.

Ochrona praw człowieka to ważny obszar funkcjonowania państwa demokratycznego. Realizowany jest zarówno przez organy państwa, jak i organizacje pozarządowe. Obywatele polscy mogą realizować swoje prawa przez zrzeszanie się w partiach politycznych, stowarzyszeniach, związkach zawodowych czy związkach pracodawców. Dzięki stowarzyszaniu się wpływają na decyzje władz, negocjują rozwiązania korzystne dla pracowników i pracodawców, budując w ten sposób pola współpracy między obywatelami i rządzącymi. Warto sprawdzić, w jaki sposób można budować różne organizacje wskazujące obszary, w których ochrona praw jednostki jest jeszcze niedoskonała, czy też jakie organizacje pomogą nam w egzekwowaniu praw już zapisanych.

Twoje cele

- Przeanalizujesz typy poleceń do ćwiczeń dotyczących ochrony wolności i praw człowieka w Polsce.
- Scharakteryzujesz prawa i obowiązki przysługujące polskim obywatelom.
- Przedstawisz metody działania organizacji realizujących zadania z zakresu ochrony praw obywatelskich.
- Wskażesz możliwości realizowania przez obywateli prawa do stowarzyszania się.

Przeczytaj

Ćwiczenia

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów itp.). Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, jak rozumieć polecenia w zadaniach różnego typu:

wyjaśnij

twoim zadaniem jest zrekonstruowanie związku przyczynowo-skutkowego, opisanie od początku do końca, o co chodzi i dlaczego;

scharakteryzuj

należy przeanalizować genezę, przebieg oraz konsekwencje danego procesu czy zjawiska, wymieniając uczestników wydarzeń (postacie, organizacje) lub inne istotne elementy;

porównaj

twoim zadaniem jest zestawienie wydarzeń, zachodzących procesów, danych itp. pod kątem występujących między nimi podobieństw oraz różnic;

rozstrzygnij

w tym wypadku oczekiwana odpowiedź jest jedna: „tak” lub „nie” – oczywiście wraz z uzasadnieniem, ale bez formułowania własnych ocen;

rozważ

należy tu sformułować zarówno argumenty, jak i kontrargumenty, czyli „za” i „przeciw”, wartościując słuszność danego rozumowania;

ocień

to polecenie pozwala ci przedstawić własną, subiektywną opinię na temat opisywanych zjawisk i procesów;

każda przedstawiona ocena – o ile będzie dobrze uzasadniona – zostanie uznana, dlatego też kluczową rolę odgrywa umiejętność budowania argumentacji;

udowodnij

w poleceniu tym zawarta jest teza, a twoim zadaniem jest stworzenia krótkiej narracji z podaniem argumentów na rzecz jej prawdziwości;

uzasadnij

zadanie podobne jak powyżej, ale w tym przypadku powinno się określić sposób

rozumowania, który umożliwia postawienie danej tezy;

wykaż

należy tu wykazać prawdziwość lub nieprawdziwość związków przyczynowo-skutkowych, odnoszących się do tezy; podaj, wymień, wskaż – takie polecenia występują w zadaniach półotwartych, w których jest miejsce na twoją odpowiedź; podajesz wtedy pojęcie, nazwę własną (pełną, bez skrótów), imię i nazwisko osoby itp.

Pamiętajcie, że odpowiedź musi odnosić się do źródła – błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby osoba odpowiadająca na pytanie umiejętnie połączyła analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bójcie się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołujcie się do podanych źródeł. Pamiętajcie również o tym, by wczytywać się w polecenia – czasem wiedza własna nie jest potrzebna, czasem tekst to tylko inspiracja, a innym razem należy połączyć wiedzę z interpretacją tekstu.

Wybrane przykłady realizacji wolności i praw człowieka w Polsce

Wolność stowarzyszania się

W szerokim znaczeniu wolność stowarzyszania się zakłada swobodę zakładania [stowarzyszeń](#) właściwych (rejestranych i zwykłych), fundacji, związków zawodowych i twórczych, [samorządów zawodowych](#) i gospodarczych, partii, kościołów i związków wyznaniowych oraz innych organizacji.

W węższym znaczeniu w polskim prawie (obowiązującej ustawie o stowarzyszeniach z 1989 r.) wyróżniamy dwa typy stowarzyszeń: stowarzyszenia zwykłe i stowarzyszenia rejestrowe.

Wszystkie osoby fizyczne, będące obywatelami polskimi, mają równe prawo czynnego uczestnictwa w życiu publicznym i wyrażania swoich poglądów oraz prawo do realizacji indywidualnych zainteresowań i celów przez zakładanie stowarzyszeń. Na tych samych zasadach mogą zakładać stowarzyszenia również cudzoziemcy mający prawo zamieszkania na terytorium Polski. Stowarzyszenia mogą należeć do różnych organizacji międzynarodowych.

Warto podkreślić, że młodzież w wieku 16–18 lat może należeć do stowarzyszeń i mieć w nich czynne i bierne prawo wyborcze. Z kolei osoby poniżej 16. roku życia również mogą być członkami stowarzyszenia, ale tylko na zasadach określonych w statutach i za zgodą opiekuna ustawowego (np. rodzica). Osoby w tym wieku pozbawione są też w zasadzie czynnego i biernego prawa wyborczego do władz stowarzyszenia. Istnieje jednak ustawowe

prawo umożliwiające również takiej młodzieży i dzieciom udział w procedurach wyborczych, a więc korzystanie z czynnego i biernego prawa wyborczego.

Cechą każdego stowarzyszenia jest samodzielne określanie swoich celów, opracowanie programu działania oraz tworzenie własnych struktur organizacyjnych. Stowarzyszenie opiera swoją działalność na pracy społecznej członków, a do prowadzenia spraw administracyjnych, finansowych itp. może zatrudniać pracowników. Jedynym ograniczeniem nakładanym przez ustawodawcę jest to, aby większość członków zarządu stowarzyszenia była osobami pełnoletnimi: prawo każdego państwa stanowi bowiem, że tylko takie osoby mają pełną zdolność do czynności prawnych, np. nabywania prawa podejmowania zobowiązań prawnych i finansowych, oraz ponoszą pełną odpowiedzialność karną za dokonanie czynu niedozwolonego.

Stowarzyszenia rejestrowe

Stowarzyszenie zwane nieformalnie stowarzyszeniem rejestrowym może być założone przez co najmniej 7 osób. Najpierw zawiązują one stowarzyszenie, uchwalają statut i wybierają komitet założycielski oraz władze stowarzyszenia. Najwyższą władzą każdego stowarzyszenia jest **walne zebranie członków**. W sprawach, w których statut nie określa właściwości władz stowarzyszenia, podejmowanie uchwał należy do walnego zebrania członków.

Zarząd stowarzyszenia może być jedno- lub wieloosobowy; stowarzyszenie musi jednak posiadać organy uchwałodawcze (walne zebranie członków lub ich delegatów), wykonawcze i kontrolne.

Rejestracja stowarzyszenia odbywa się w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz w sądzie rejonowym właściwym dla obszaru działania. Stowarzyszenie musi zgłosić nazwę, teren działania, cele i sposoby działania, sposoby nabywania i utraty członkostwa, tryb wyboru władz, sposób pozyskiwania środków finansowych. Sąd bada jednak wpis tylko pod kątem formalnym; nie ma prawa orzekać i zakazywać funkcjonowania stowarzyszenia z powodów merytorycznych.

Stowarzyszenia zwykłe

Inną formą stowarzyszenia jest stowarzyszenie zwykłe, niemające osobowości prawnej. Aby je założyć, **co najmniej trzy osoby fizyczne** muszą uchwalić **regulamin działalności**, określając w szczególności nazwę stowarzyszenia, jego cel, a także teren i środki działania. Stowarzyszenie zwykłe, które zamierza posiadać zarząd, określa w regulaminie działalności tryb jego wyboru oraz uzupełniania składu, kompetencje, warunki ważności jego uchwał oraz sposób reprezentowania stowarzyszenia zwykłego. Stowarzyszenie może posiadać organ kontroli wewnętrznej. Tryb jego wyboru i kompetencje powinny zostać zapisane w regulaminie. Rejestracji stowarzyszenia zwykłego może dokonać reprezentujący je przedstawiciel lub zarząd. Wniosek o rejestrację składany jest do organu nadzorującego

właściwego ze względu na siedzibę stowarzyszenia. Zostaje ono wpisane do ewidencji stowarzyszeń zwykłych.

Kościoły i związki wyznaniowe

Na odmiennych zasadach funkcjonują kościoły i związki wyznaniowe: niektóre na podstawie odrębnych ustawowych rozwiązań (jest ich 15), inne (ponad sto) na podstawie rejestru kościołów i związków wyznaniowych prowadzonego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wpis do rejestru **wymaga podpisu stu osób**, podania informacji o formach życia religijnego, o celach, doktrynie i obrzędach, a także wskazania kierownictwa oraz załączenia statutu.

Związki zawodowe

Zgodnie z konstytucją na terytorium Polski panuje swoboda działania związków zawodowych. Związki zawodowe mogą zakładać pracownicy zatrudnieni na mocy: mianowania, powołania, wyboru oraz umowy o pracę (dotyczy to również członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych). Prawa emerytów, rencistów, bezrobotnych i chałupników ograniczone są do wstępowania do już istniejących związków zawodowych. Bezrobotni mogą do nich należeć jedynie wtedy, gdy należeli już do jakiegoś związku lub o ile zezwala na to jego statut.

Związek zawodowy może założyć już dziesięć osób w celu obrony swoich praw pracowniczych.

W ramach służb publicznych członkami związku mogą być samorządowcy, jednak nie mogą być nimi m.in. członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Prezes Narodowego Banku Polskiego. Funkcjonariuszy straży granicznej, podobnie jak innych służb zmilitaryzowanych, obowiązują ograniczenia w tym zakresie, a członkowie policji mogą należeć do jednego związku. Do związku nie mogą należeć żołnierze zawodowi ani funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Własne organizacje – oczywiście niemające charakteru związkowego – mogą też zakładać pracodawcy.

Samorządy pracownicze i gospodarcze

Obok samorządu terytorialnego w Polsce funkcjonują samorządy zawodowe.

- **samorządy zawodowe**
 - zawodów prawniczych (np. adwokacki, radcowski, notarialny, komorniczy)
 - zawodów medycznych (np. lekarzy, weterynarzy, aptekarzy, pielęgniarzy)
 - zawodów technicznych (np. architektów)
 - zawodów ekonomicznych (doradców podatkowych)

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Mimo podejmowanych na początku lat 90. XX w. prób, nie powstał samorząd nauczycielski – izby nauczycielskie. Ukształtowały się natomiast samorządy gospodarcze:

- Izby Producentów Rolnych;
- Izby Rzemieślnicze;
- Izby Rolnicze.

Partie polityczne

Konstytucja gwarantuje wielość, równość i demokratyczność partii.

Prawa mniejszości narodowych

Zasada poszanowania praw mniejszości narodowych jest zapisana w konstytucji. Regulacje prawne Polski wobec mniejszości narodowych wynikają też z zobowiązań prawa międzynarodowego, które Polska uznała, i regulacji wewnątrz krajowych.

Umowy międzynarodowe dotyczące praw mniejszości narodowych uznane przez Polskę:

- Powszechna deklaracja praw człowieka;
- Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych Rady Europy podpisana w 1994 r., ratyfikowana przez Polskę w 2000 r.

Polska zawarła ze wszystkimi państwami sąsiednimi umowy dwustronne o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, w których znajdują się także regulacje dotyczące uznania sytuacji prawnej mniejszości narodowych.

Wewnątrz krajowe ustawodawstwo dotyczące praw mniejszości to przede wszystkim:

- zapisy w Konstytucji RP (art. 9, 13, 25, 31, 32, 35, 53, 57, 58);

- Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z 6 stycznia 2005 r.

Zgodnie z Ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych status mniejszości narodowej uzyskali mieszkający w Polsce Białorusini, Czesi, Litwini, Niemcy, Ormianie, Rosjanie, Słowacy, Ukraińcy oraz Żydzi. Natomiast do mniejszości etnicznych, mających polskie obywatelstwo, zaliczamy Romów, Łemków, Karaimów i Tatarów.

Najważniejsze prawa **mniejszości narodowych**:

- do swobodnej decyzji o traktowaniu samego siebie jako osoby należącej bądź nienależącej do mniejszości;
- do swobodnego posługiwania się własnym językiem w życiu prywatnym i publicznym;
- do uczenia się języka ojczystego i w języku ojczystym;
- do używania swoich imion i nazwisk w brzmieniu języka ojczystego;
- do zakładania własnych instytucji, organizacji i stowarzyszeń oświatowych, kulturalnych, religijnych;
- do swobody wyznania i praktyk religijnych;
- do utrzymywania swobodnych kontaktów z obywatelami innych państw będących tego samego pochodzenia;
- do powstrzymywania się od przymusowej asymilacji.

Wolności i prawa człowieka a osoby prawne

Zarówno w krajowym, jak i w międzynarodowym porządku prawnym uznaje się, że nie tylko osoby fizyczne, ale każda osoba prawna (np. stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, kościoły, partie) mogą bez przeszkód korzystać z gwarantowanych w konstytucji i prawach międzynarodowych wolności i praw jednostki, a szczególnie z wolności i praw politycznych. Wyjątek stanowią konkretne uprawnienia, z których istoty wynika, że mogą one być realizowane wyłącznie przez jednostkę.

Wśród tego typu wolności i praw warto wymienić:

- **wolność słowa**, przemieszczania się, zrzeszania się, zgromadzeń, pozyskiwania i rozpowszechniania informacji, działalności gospodarczej;
- prawo do sądu, dostęp do informacji publicznej, skargi konstytucyjnej, składania petycji, skarg i wniosków, wynagrodzenia szkody.

Wybrane **ratyfikowane** przez Polskę umowy międzynarodowe dotyczące praw człowieka

Najważniejsze międzynarodowe konwencje dotyczące praw człowieka i protokoły

Najważniejsze międzynarodowe konwencje dotyczące praw człowieka i protokoły

Nazwa konwencji	Data wejścia w życie	Data wejścia w życie w Polsce
Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych	3 stycznia 1976 r.	18 czerwca 1977 r.
Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych	23 marca 1976 r.	18 czerwca 1977 r.
Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet	4 stycznia 1969 r.	4 stycznia 1969 r.
Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej	3 września 1981 r.	3 września 1981 r.
Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania	26 czerwca 1987 r.	25 sierpnia 1989 r.
Konwencja o prawach dziecka	2 września 1990 r.	7 lipca 1991 r.
Protokół fakultatywny do Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka dotyczący handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i pornografii	18 stycznia 2002 r.	4 marca 2005 r.
Protokół fakultatywny do Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, dotyczący skarg indywidualnych	23 marca 1976 r.	7 lutego 1992 r.
Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, dotyczący skarg indywidualnych	22 grudnia 2000 r.	22 marca 2004 r.
Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, dotyczący regularnych wizyt międzynarodowych i krajowych organów w miejscach, gdzie przebywają osoby pozbawione wolności	22 czerwca 2006 r.	ratyfikacja 14 września 2005 r.

Inne konwencje Narodów Zjednoczonych dotyczące praw człowieka

Najważniejsze międzynarodowe konwencje dotyczące praw człowieka i protokoły

Nazwa konwencji	Data wejścia w życie	Data wejścia w życie w Polsce
Konwencja w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa	12 stycznia 1951 r.	12 stycznia 1951 r.
Protokół o zmianie Konwencji w sprawie niewolnictwa, podpisanej w Genewie 25 września 1926 r.	30 kwietnia 1957 r.	10 stycznia 1963 r.
Konwencja dotycząca statusu uchodźców	22 kwietnia 1954 r.	26 grudnia 1991 r.
Konwencja o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości	11 listopada 1970 r.	11 listopada 1970 r.
Konwencja o zwalczaniu i karaniu zbrodni apartheidu	18 lipca 1976 r.	18 lipca 1976 r.
Rzymski statut Międzynarodowego Trybunału Karnego	1 lipca 2002 r.	1 lipca 2002 r.
Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej	25 grudnia 2003 r.	25 grudnia 2003 r.

Międzynarodowe porozumienia dotyczące zniesienia kary śmierci

Jednym z najważniejszych osiągnięć ostatnich lat (1983–2002) było przyjęcie założeń międzynarodowych traktatów, w których państwa zobowiązują się do zniesienia kary śmierci. Obecnie istnieją cztery takie traktaty.

Drugi protokół fakultatywny do Międzynarodowego paktu praw politycznych i obywatelskich na rzecz zniesienia kary śmierci, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1989 r.

Został ratyfikowany przez 60 państw. Osiem innych państw podpisało go, deklarując zamiar podporządkowania się mu w późniejszym czasie.

Przewiduje całkowite zniesienie kary śmierci, dopuszcza jednak możliwość orzekania kary śmierci w czasie wojny.

Drugi protokół fakultatywny do Międzynarodowego paktu praw politycznych i obywatelskich na rzecz zniesienia kary śmierci, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1989 r.	Został ratyfikowany przez 60 państw. Osiem innych państw podpisało go, deklarując zamiar podporządkowania się mu w późniejszym czasie. Przewiduje całkowite zniesienie kary śmierci, dopuszcza jednak możliwość orzekania kary śmierci w czasie wojny.
Protokół o zniesieniu kary śmierci do Amerykańskiej konwencji praw człowieka, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Państw Amerykańskich w 1990 r.	Został ratyfikowany przez osiem państw i podpisany przez jeden kraj obu Ameryk. Przewiduje całkowite zniesienie kary śmierci, dopuszcza jednak możliwość orzekania kary śmierci w czasie wojny.
Protokół nr 6 do Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Europejska konwencja praw człowieka), przyjęty przez Radę Europy w 1983 r.	Został ratyfikowany przez 45 państw europejskich i podpisany przez jedno. Jest porozumieniem, które ma na celu zniesienie kary śmierci w czasie pokoju.
Protokół nr 13 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Europejska konwencja praw człowieka), przyjęty przez Radę Europy w 2002 r.	Został ratyfikowany przez 38 państw europejskich i podpisany przez sześć innych. Nawołuje do całkowitego zniesienia kary śmierci niezależnie od okoliczności, także w czasie wojny lub bezpośredniego zagrożenia wojną.

W ponad połowie państw na świecie zniesiono już sądowy wyrok kary śmierci oraz jej wykonywanie. Uzyskane przez Amnesty International najnowsze informacje wskazują, że:

- 89 państw i terytoriów całkowicie zniosło karę śmierci;
- w dziesięciu krajach istnieje możliwość skazania na śmierć tylko w wyjątkowych przypadkach, takich jak np. zbrodnie wojenne;
- w 30 państwach postrzeganych jako te, które w praktyce nie stosują kary śmierci – mimo iż zachowały ją w systemie prawnym – już od ponad dziesięciu lat nie wykonuje się egzekucji; państwa te ustaliły zasadę dalszego ich niewykonywania;
- 129 państw wykreśliło karę śmierci ze swoich kodeksów lub nie stosuje jej w praktyce;
- 69 innych państw i regionów utrzymało karę śmierci, jednak liczba państw wykonujących egzekucje zmniejsza się corocznie.

Słownik

stowarzyszenie

to dobrowolne, samorządne, trwałe zrzeszanie się w celach niezarobkowych

wolność słowa

prawo do publicznego wyrażania własnych poglądów; uznaje się ją jako standard norm cywilizacyjnych

ratyfikacja

formalne zatwierdzenie, często przez parlament lub innego ustawodawcę krajowego, konwencji, protokołu lub traktatu międzynarodowego

samorząd zawodowy

zrzeszenie reprezentujące osoby wykonujące ten sam zawód zaufania publicznego i podlegających tożsamym normom właściwym tylko dla tego zawodu; zrzeszenia takie tworzone są przez profesje o wysokim znaczeniu społecznym, które wymagają odpowiednich kwalifikacji

Gra interaktywna

Polecenie 1

Rozwiąż interaktywny quiz i sprawdź swoją wiedzę na temat realizacji wolności i praw człowieka w Polsce.

Test

Sprawdź swoją wiedzę o realizacji wolności i praw człowieka w Polsce

Poziom trudności:

łatwy

Limit czasu:

7 min

Twój ostatni wynik:

-

Uruchom

Ćwiczenie 1

Ułóż pytanie quizowe dotyczące tematu lekcji i daj je do rozwiązania innym uczniom.

Question: ...

- a. ...
- b. ...
- c. ...
- d. ...

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż, jakie typy stowarzyszeń wyróżniamy w polskim prawie.

☐ jawne i tajne

☐ społeczne i gospodarcze

☐ rejestrowe i zwykłe

☐ małe i duże

Ćwiczenie 2

Wskaż właściwe dokończenia zdania.

Związki zawodowe mogą zakładać pracownicy zatrudnieni na mocy...

☐ umowy o pracę.

☐ wyboru.

☐ umowy o dzieło.

☐ powołania.

☐ mianowania.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij tekst.

Niektóre kościoły i wyznaniowe funkcjonują na podstawie odrębnych ustawowych rozwiązań (jest ich), a niektóre z nich na podstawie rejestru kościołów i wyznaniowych, prowadzonego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wpis do rejestru wymaga podpisu osób, podania informacji o formach życia religijnego, o celach, doktrynie i obrzędach, a także wskazania oraz załączenia statutu.

czterystu

grupy

stu

dwustu

grup

kierownictwa

pięćdziesięciu

15

stowarzyszeń

5

związków

stowarzyszenia

miejsc obrzędów

20

związki

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z danymi i wykonaj polecenia.

Źródło I

Jaki jest Pana(i) stosunek do kary śmierci? Czy, Pana(i) zdaniem, w Polsce (Czechach, Rosji, na Litwie, na Węgrzech) powinno się stosować karę śmierci za najcięższe przestępstwa czy też nie powinno?

kraj : Rosjanie

powinno : 79

nie_powinno : 18

trudno_powiedzieć : 3

kraj : Polacy

powinno : 74

nie_powinno : 19

trudno_powiedzieć : 7

kraj : Litwini

powinno : 72

nie_powinno : 16

trudno_powiedzieć : 12

kraj : Węgrzy

powinno : 60

nie_powinno : 31

trudno_powiedzieć : 9

kraj : Czesi

powinno : 57

nie_powinno : 22

trudno_powiedzieć : 21

Źródło: *Poczucie bezpieczeństwa, ocena pracy policji i stosunek do kary śmierci w niektórych krajach Europy Środkowej i Wschodniej*, „Komunikat z badań” CBOS, Warszawa 2002.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło II

Jaki jest Pana(i) stosunek do kary śmierci? Czy, Pana(i) zdaniem, w Polsce powinno się stosować karę śmierci za najcięższe przestępstwa czy też nie powinno?

Label : zdecydowanie powinno

Value : 38%

Label : raczej powinno

Value : 25%

Label : raczej nie powinno

Value : 21%

Label : trudno powiedzieć

Value : 6%

Label : zdecydowanie nie powinno

Value : 10%

Źródło: *Opinie o karze śmierci*, „Komunikat z badań” CBOS, Warszawa, marzec 2007.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło III

Stosunek do kary śmierci

zwolennicy przeciwnicy trudno powiedzieć

potencjalne elektoraty

w procentach

Lewica i Demokraci	70	25	5
PSL*	69	27	4
PiS	64	31	5

Stosunek do kary śmierci

PO	60	37	3
Samoobrona RP*	53	39	8
niezdecydowani	57	35	8
niezamierzający głosować	69	24	7

* Dane dotyczące zwolenników tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na stosunkowo niewielką ich liczebność w badanej próbie.

Źródło: CBOS, *Opinie o karze śmierci*, „Komunikat z badań” 2007 r., dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 15.06.2020 r.].

1. Na podstawie danych ze źródła nr 2 przedstaw stosunek Polaków do kary śmierci w 2007 r.

Wskaż, czy większość Polaków popiera zniesienie kary śmierci.

2. Podaj, w jakim państwie kara śmierci ma najwięcej zwolenników.

3. Podaj, w jakim państwie kara śmierci ma najwięcej przeciwników.

4. Podaj nazwę ugrupowania, którego elektorat jest w największym stopniu zwolennikiem kary śmierci.

5. Wskaż elektorat dwóch partii, który w największym stopniu jest przeciwny stosowaniu kary śmierci.

6. Rozstrzygnij, czy wśród osób nieplanujących udziału w wyborach jest więcej przeciwników czy zwolenników stosowania kary śmierci.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((Roger Hood

The Death Penalty: A World-wide Perspective

Kara śmierci jako czynnik odstraszający

Badania naukowe nie są w stanie znaleźć przekonującego dowodu na to, iż kara śmierci odstrasza od popełnienia zbrodni bardziej niż inne kary. W badaniu na temat stosunku między karą śmierci a wskaźnikiem zabójstw, przeprowadzonym dla ONZ w 1988 r. i zaktualizowanym w 2002, stwierdzono, że „(...) nie byłoby rozsądnym zaakceptowanie hipotezy, iż kara śmierci odstrasza morderców od popełniania zbrodni w znacząco większym stopniu niż groźba zastosowania przypuszczalnie lżejszej kary dożywocia”.

Wpływ zniesienia kary śmierci na wskaźnik przestępczości

Po przeanalizowaniu danych dotyczących stosunku zmian w stosowaniu kary śmierci do wskaźnika zabójstw, badania przeprowadzone dla ONZ w 1988 r. i zaktualizowane w 2002, ujawniły, iż: „Fakt, że wszystkie statystyki są zgodne stanowi przekonujący dowód na to, iż kraje nie powinny obawiać się nagłego i poważnego wzrostu liczby przestępstw w przypadku zredukowania stosowania kary śmierci”.

Najnowsze dane z krajów, w których zniesiono karę śmierci, nie potwierdzają teorii, że jej zniesienie powoduje jakiegokolwiek szkodliwe efekty. Przykładowo w Kanadzie liczba zabójstw na 100 tys. mieszkańców spadła z maksymalnego wskaźnika 3,09 w 1975 (rok przed zniesieniem kary śmierci za morderstwo) do 2,41 w roku 1980 i od tamtego czasu liczba ta ciągle spada. W 2003 r., 27 lat po zniesieniu

kary śmierci, liczba zabójstw na 100 tys. obywateli wynosiła 1,73, który to wskaźnik jest o 44 proc. niższy niż w 1975 r. i jednocześnie najniższy w ostatnich trzech dekadach.

Źródło: Roger Hood, *The Death Penalty: A World-wide Perspective*, Oxford 2002, s. 214.

Zaznacz, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Zgodnie z badaniami naukowymi opracowanymi na wniosek ONZ wynika, że zwiększenie surowości kary nie ma wpływu na na zwiększenie liczby przestępstw.	☐	☐
Badania przeprowadzone w Stanach Zjednoczonych wskazują, że we wszystkich państwach świata można znieść karę śmierci bez obawy o zwiększenie liczby przestępstw.	☐	☐
Państwem, w którym nie potwierdzono badań, dotyczących wzrostu przestępczości, jest Kanada, gdzie po zniesieniu kary śmierci liczba zabójstw wzrosła.	☐	☐
Państwa członkowskie ONZ są zobowiązane do wprowadzenia moratorium na wykonywanie kary śmierci lub na jej wykreślenie z kodeksu karnego.	☐	☐

Rozstrzygnij, czy rezygnacja ze stosowania kary śmierci zwiększa przestępczość w państwach, które ją zniosły. Uzasadnij wypowiedź, odwołując się do tekstu.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenia.

((CBOS

Opinie o karze śmierci

Na całym świecie zauważalna jest w prawodawstwie tendencja do odchodzenia od stosowania kary śmierci i eliminowania jej z kodeksów karnych. (...)

Według danych Amnesty International, od 1990 r. ponad 40 krajów całkowicie zniosło ten rodzaj kary. Tym samym nie stosuje się jej już w 89 państwach. W 10 krajach istnieje możliwość skazania na śmierć wyłącznie w wyjątkowych przypadkach (np. za zbrodnie wojenne), a w 29 – mimo że zachowały się przepisy prawne zezwalające na karę śmierci – w rzeczywistości się jej nie stosuje. Egzekucje na przestępcach nadal wykonywane są w 69 państwach i regionach (np. w niektórych stanach USA), jednak zarówno liczba tych terytoriów, jak i samych egzekucji z roku na rok się zmniejsza. (...)

Międzynarodowe gremia oraz światowe organizacje pozarządowe podejmują zdecydowane działania zmierzające najpierw do przyjęcia moratorium na wykonywanie kary śmierci, a następnie do całkowitej abolicji na nią. Postulat całkowitego zaprzestania stosowania kary śmierci na świecie jest szczególnie mocno podnoszony przez Parlament Europejski, a także przez Radę Europy. Unia Europejska jako argument przeciwko temu rodzajowi kary wysuwa szacunek dla ludzkiej godności, stanowiący trwały element systemu wartości całej Unii, stąd jednym z podstawowych warunków, jaki muszą spełniać kraje ubiegające się o członkostwo w niej, jest całkowita abolicja. Najważniejszą organizacją pozarządową działającą na rzecz likwidacji kary śmierci na świecie jest Światowy Kongres Przeciwno Karze Śmierci, który w lutym br. [2007 r. –

dop. aut.] obradował już po raz trzeci. Przy tej okazji swoje wyraźne stanowisko wobec karania śmiercią przedstawił papież Benedykt XVI, co odbiło się szerokim echem w światowych mediach. W specjalnym przesłaniu napisał on, iż kara śmierci stanowi obrazę godności człowieka.

W Polsce ostatni wyrok kary śmierci wykonano w 1988 r., jednak formalnie nie obowiązuje ona w naszym kraju od 1998 r. – odkąd wszedł w życie nowy kodeks karny, uchwalony rok wcześniej. Eliminując z kodeksu karnego zapis o karze śmierci, a następnie przystępując do Unii Europejskiej, Polska wpisała się niejako do międzynarodowej koalicji przeciwników kary śmierci. Nie oznacza to jednak, że co jakiś czas w naszym kraju nie powraca idea przywrócenia tego rodzaju kary.

Źródło: CBOS, *Opinie o karze śmierci*, „Komunikat z badań” 2007 r., dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 15.06.2020 r.].

Zaznacz właściwe odpowiedzi.

☐

Za zniesienie kary śmierci odpowiada również Kościół katolicki, który ustami papieża Benedykta XVI wskazuje, że kara śmierci jest naruszeniem godności człowieka.

☐

Parlament Europejski jest jedną z czołowych instytucji opowiadającą się za powszechnym zniesieniem kary śmierci i podejmującą działania promujące takie rozwiązania prawne.

☐

We współczesnym świecie działa coraz więcej organizacji rządowych i pozarządowych, których głównym celem jest zniesienia kary śmierci we wszystkich państwach.

☐

Pomimo przynależności do Unii Europejskiej w Polsce nie zostało wprowadzone wyłączone moratorium na wykonywanie kary śmierci, a część partii politycznych sprzeciwiało się wyłączeniu jej z kodeksu karnego.

Rozstrzygnij, czy państwa Unii Europejskiej mogą w swoich kodeksach karnych stosować karę śmierci.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

“ *SONDA GAZETY – Kara śmierci, za czy przeciw?* ”

Maciek

Jestem zdecydowanie za karą śmierci. Ktoś, kto zabił człowieka również powinien zginąć.

Mariusz

Jestem za istnieniem kary śmierci, ale myślę, że powinna być ona wykonywana sporadycznie, istnieć jako potencjalna groźba dla przestępców. Sam akt kary śmierci jest zbyt brutalny, natomiast świadomość jej istnienia mogłaby zminimalizować ilość przestępstw.

Konrad

Jestem przeciw karze śmierci. Myślę, że bardziej sensownym rozwiązaniem jest dożywocie. Nie dopuszczam myśli, że w takim kraju jak nasz ktoś miałby decydować o czyjejś śmierci.

Anka

Kara śmierci nie ma sensu, gdyż nie daje człowiekowi szansy odpokutowania za winy. Według mnie najlepszym rozwiązaniem jest dożywocie i ciężka praca fizyczna, natomiast patologicznych morderców należy izolować.

Rafał

Jestem za karą śmierci, uważam że dożywocie nie spełnia swojej roli. Po pierwsze – resocjalizacja patologicznych morderców ma małą szansę powodzenia, po drugie – za tak zwane dobre zachowanie można być zwolnionym już po kilku latach i wówczas jaką mamy gwarancję, że taki człowiek nie zacznie mordować, no i po trzecie – każdy obywatel płaci

za utrzymanie takiego człowieka w więzieniu. Nie są to małe pieniądze, a nawet jeżeli taki więzień coś robi, to jest to z reguły praca mało produktywna.

Źródło: *SONDA GAZETY – Kara śmierci, za czy przeciw?*, dostępny w internecie: web.sgh.waw.pl [dostęp 2.06.2021 r.].

((Stéphane Pocardalo

Kara śmierci – za i przeciw

Na czym polega działalność Waszych stowarzyszeń i czym się obecnie zajmujecie?

Michael Taube*: Działamy na rzecz całkowitego zniesienia kary śmierci. Kiedy jakaś osoba skazywana jest na śmierć w Chinach czy Stanach Zjednoczonych, Europejczycy powinni czuć, że dotyczy to także ich. Po obchodach Międzynarodowego Dnia Oporu przeciw Karze Śmierci 10 października, organizujemy w Paryżu trzeci Światowy Kongres przeciw karze śmierci, na którym spotkają się przedstawiciele około 30 japońskich, amerykańskich i europejskich organizacji.

Berard Antony**: Stworzyliśmy Komitet wspierający przywrócenie kary śmierci. Jestem szczególnie czuły pod tym względem, ponieważ znałem rodzinę Kegelin [W Alzacji, wiosną 2004 r., młoda Jeanne-Marie Kegelin została znaleziona martwa w stawie, wcześniej została zgwałcona i pobita. Domniemany winny to Pierrot, le fou (Pierrot szalony), wielokrotny recydywista. – przyp. red.]. Taka zbrodnia zasługuje na jedyną sprawiedliwą według mnie karę: karę śmierci.

MT: Z punktu widzenia prawa nie. Francja zapisała prawo zabraniające tej kary w kodeksie karnym, podpisała także umowy międzynarodowe. Protokół 6. Europejskiej konwencji praw człowieka zakazuje wznawiania kary śmierci. Przywrócenie kary śmierci byłoby pogwałceniem wewnętrznego prawa kraju, a także prawa międzynarodowego.

BA: Nie wiem. Oczywiście nie jestem zwolennikiem chińskiego czy uzbeckiego systemu kar. Uważam jednak, że trzeba odnowić skalę sankcji. W krajach, w których kara śmierci jest zniesiona, przestępcy nigdy nie są skazywani na dożywocie. Jej przywrócenie pozwoliłoby na dwie rzeczy: dawać przykład i zniechęcać potencjalnych przestępców.

MT: Nie. Nigdy nie zaprzestaniemy debatować, wyjaśniać ludziom, że walka o zniesienie kary śmierci jest zasadniczym elementem w relacjach międzynarodowych. Przypadek Białorusi jest dramatyczny, ponieważ egzekucji dokonuje się w tajemnicy, tak że nawet rodziny zabitych nie wiedzą, gdzie znajdują się ich ciała. Jednakże, mamy nadzieję, że to się zmieni. W tym roku Maroko zostanie setnym krajem w historii, który zniesie karę śmierci.

BA: Jestem za tym, żeby wznowić debatę. Oczywiście egzekucje powinny należeć do rzadkości. Winni zbrodni nie chcą przyznać się do winy, chociaż w moich oczach są potworami. Trzeba odnowić hierarchię, gdzie kara śmierci, na którą zasługują najgorsze przestępstwa, powinna być przywrócona jako najwyższa z sankcji.

***Michael Taube (MT)**, rzecznik stowarzyszenia Ensemble Contre la Peine de Mort – ECPM (Razem przeciwko Karze Śmierci)

****Bernard Antony (BA)**, prezes Alliance Générale contre le Racisme et pour le respect de l'Identité Française Chrétienne – AGRIF (Ogólny Sojusz przeciw Rasizmowi oraz na rzecz Poszanowania Tożsamości Francuskiej i Chrześcijańskiej)

Źródło: Stéphane Pocard, *Kara śmierci – za i przeciw*, tłum. Beata Taculski, dostępny w internecie: cafebabel.pl [dostęp 15.06.2020 r.].

Zaznacz argumenty za i przeciw.

Stwierdzenie	Za	Przeciw
--------------	----	---------

Stwierdzenie	Za	Przeciw
Kara śmierci nie daje szansy na zadośćuczynienie i odpokutowanie win.	☐	☐
Resocjalizacja jest iluzoryczna i psychopaci oraz seryjni mordercy nie dają się zresocjalizować.	☐	☐
Nikt nie jest na tyle sprawiedliwy, aby mógł w świetle praw decydować o życiu innych.	☐	☐
Kara dożywocia jest zbyt kosztowna dla społeczeństwa i nie ma charakteru odstraszającego.	☐	☐
Kara śmierci jest zbyt brutalnym aktem, aby mogła być stosowana w państwie demokratycznym.	☐	☐

Przedstaw po dwa argumenty za karą śmierci i przeciw jej stosowaniu.

1. argumenty za:

2. argumenty przeciw:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Kinga Mrowiec

Systemy ochrony praw człowieka w Polsce – wybrane instytucje

Urząd ombudsmana (...) jest wkomponowany w krajobraz demokracji i silnie zaznaczył swoje istnienie w świadomości obywateli. Niezawisły i niezależny od organów państwowych urząd stoi na straży wolności i praw (...) bada, czy wskutek działania lub zaniechania organów, organizacji i instytucji, obowiązanych do przestrzegania prawa, nie nastąpiło jego naruszenie w myśl zasady współżycia i sprawiedliwości społecznej.

Źródło: Kinga Mrowiec, *Systemy ochrony praw człowieka w Polsce – wybrane instytucje*, dostępny w internecie: rsawl.awl.edu.pl [dostęp 16.06.2020 r.].

Podaj nazwę polskiego konstytucyjnego organu opisanego w tekście.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

“ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej

Artykuł 10 – Wolność myśli, sumienia i religii

1. Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i religii; prawo to obejmuje wolność zmiany wyznania lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania, indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne.
2. Wolność uzewnętrzniania wyznania lub przekonań może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są przewidziane przez prawo i konieczne w społeczeństwie demokratycznym, z uwagi na interesy bezpieczeństwa publicznego, ochronę porządku publicznego, zdrowia i moralności oraz praw i wolności innych osób.

Źródło: Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, dostępny w internecie: fra.europa.eu [dostęp 2.06.2021 r.].

Źródło II

“ Ryszard Wolf

W co wierzą pastafarianie?

Pastafarianie, bo tak nazywają się członkowie Spaghetti Kościoła (od włoskiego słowa pasta, czyli makaron), organizują się nad Wisłą od blisko dwóch lat. Wiosną 2011 r. otrzymali błogosławieństwo Bobby'ego Hendersona, guru, proroka i twórcy makaronowej religii w jednej osobie. (...) Według niego równie uprawniona, co kreacjonistyczna wizja

stworzenia świata, była jego hipoteza o tym, że Ziemię wydobyl z nicości i ukształtował Potwór Spaghetti – plątanina makaronu z sosem i dwoma mięsnymi pulpecikami. Henderson dowodził, że wielbienie tak abstrakcyjnego tworu i wiara w jego moce sprawcze wcale nie są bardziej absurdalne od czczenia przez ludzkość innych wyobrażeń boskości. A skoro w szkołach można nauczać o inteligentnym projekcie – jednej teorii o religijnym charakterze, której nie sposób zweryfikować narzędziami nauki, to tak samo uprawnione są teorie inne, nawet te najbardziej absurdalne i szalone.

Źródło: Ryszard Wolf, *W co wierzą pastafarianie?*, 29.01.2013 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 16.06.2020 r.].

1. Rozstrzygnij, czy odmowę rejestracji Kościoła pastafariańskiego można uznać za zgodną z Kartą praw podstawowych UE.

Rozstrzygnięcie:

tak

Uzasadnienie:

2. Oceń, czy polscy pastafarianie mogliby odwołać się do Karty praw podstawowych UE.

Uzasadnij swoją odpowiedź.

Zapoznaj się ze źródłami i wykonaj polecenie.

Źródło I

((Roman Hauser, Marta Szustkiewicz

Język pomocniczy jako szczególny sposób komunikacji przy załatwianiu spraw przez organ gminy

Przepis art. 27 Konstytucji RP przesądza w sposób jednoznaczny i niebudzący wątpliwości, że językiem urzędowym w Rzeczypospolitej Polskiej jest język polski. Język polski jest więc jedynym konstytucyjnie dopuszczalnym językiem komunikowania się obywateli i jednostek z organami władzy w sprawach związanych z wykonywaniem zadań publicznych. Jedyne odstępstwa od tego nakazu używania języka polskiego w urzędowych kontaktach z organami władzy ustawodawca przewidział na rzecz osób należących do mniejszości narodowych, o ile wynika to z ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych.

Źródło: Roman Hauser, Marta Szustkiewicz, *Język pomocniczy jako szczególny sposób komunikacji przy załatwianiu spraw przez organ gminy*, dostępny w internecie: yadda.icm.edu.pl [dostęp 16.06.2020 r.].

Źródło II

Źródło: SchiDD, licencja: CC BY-SA 4.0.

Rozstrzygnij, czy tekst i zdjęcie odnoszą się do tego samego uprawnienia mniejszości narodowych w Polsce. Uzasadnij swoje zdanie.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z danymi i wykonaj polecenie.

Stosunek do kary śmierci

zwolennicy przeciwnicy trudno powiedzieć

Potencjalne elektoraty

w procentach

PO	54	42	4
SLD	63	32	5
PiS	58	40	2
niezamierzający głosować	72	22	6

Źródło: CBOS, *Poczucie bezpieczeństwa, zagrożenie przestępczością i stosunek do kary śmierci*, „Komunikat z badań” 2011 r., dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 16.06.2020 r.].

Rozstrzygnij, czy poglądy polityczne respondentów w 2011 r. różnicowały zwolenników kary śmierci. Uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do właściwych danych z tabeli.

Rozstrzygnięcie: tak

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Wybrane przykłady realizacji wolności i praw człowieka w Polsce

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

IV. Prawa człowieka i ich ochrona.

Uczeń:

1) wymienia „zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcie praw i wolności obywatelskich;
- charakteryzuje różne instytucje chroniące i promujące prawa i wolności obywatelskie;
- uzasadnia wybór ważnych dla siebie praw i wolności, wskazuje na przyczyny ich hierarchicznego ułożenia;
- odróżnia prawa od wolności.

Strategie nauczania:

- konektywizm;
- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;

- puzzle;
- praca z tekstem źródłowym;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Uczniowie definiują i podają przykłady praw i wolności obywatelskich (burza mózgów) oraz zapisują je na tablicy. Po krótkiej dyskusji ich zadaniem jest przedstawienie hierarchii znaczenia tych praw lub uzasadnienie ich niehierarchicznego charakteru.
2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna

1. Podział na cztery grupy. Każda z nich dostaje za zadanie przeanalizowanie aktów prawnych dotyczących innego obszaru aktywności obywatelskiej.
2. Praca metodą puzzli. Następuje zmiana składu grup, tak aby w każdym nowym zespole znalazła się osoba z każdej z pierwotnych grup. Uczniowie dzielą się pozyskaną wiedzą i porównują ją z aktami prawnymi, dotyczącymi poszczególnych obszarów wolności i praw obywatelskich.
3. Uczniowie proszeni są o wyrażenie swojego zdania na temat znaczenia poszczególnych organizacji dla realizacji wolności i praw obywatelskich oraz określenia, które z nich są dla nich najważniejsze.
4. Po krótkiej dyskusji porównują jej rezultaty z zapisanymi na tablicy wolnościami i prawami. Jeśli zrobili to hierarchicznie, oceniają, czy zmieniłaby coś w tej hierarchii.

Faza podsumowująca

1. Podział na grupy. Każdy zespół na czas rozwiązuje quiz na temat realizacji wolności i praw człowieka w Polsce. Zwycięzcy mogą być nagrodzeni oceną za aktywność.

2. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem quizu oraz ocena pracy w grupach.

Praca domowa:

Uczniowie proszeni są o napisanie statutu stowarzyszenia.

Materiały pomocnicze:

Ustawa o stowarzyszeniach, sejm.gov.pl.

Ustawa o związkach zawodowych, sejm.gov.pl.

Ustawa o kościołach i związkach wyznaniowych, sejm.gov.pl.

Ustawa o samorządach zawodowych, sejm.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Quiz można wykorzystać do przygotowania przez uczniów pytań do kartkówki na temat instytucji zajmujących się wolnościami prawami obywatelskimi.